

KNS

Het verhaal van de restauratie en renovatie van de KNS is van lange adem, maar is verwant aan dat van de opera. De eerste stap was de verbetering van de theater-technische uitrusting in 1979, de tweede stap de verbetering van het stoelenplan van de zaal in 1980 en 1981. Toen werd duidelijk dat een aantal dwingende problemen met deze stapsgewijze aanpak niet opgelost raakten. Het gebouw was bij de bouw als een receptief theater geconcipeerd. Sinds het NTG er zijn vaste standplaats had kampte het daarom met een nijpend plaatsgebrek voor decorateliers en administratie. Uiteindelijk ging het NTG in 'ballingschap' naar het Tolhuis, en werden de zaken grondig aangepakt. Decorateliers en stockeerruimte, repetitiesaal en gastenverblijven werden ondergebracht in een totaal nieuw complex, het Minne-meers-gebouw (1988). Zo kon het lege KNS-gebouw grondig aangepakt worden, en kreeg het NTG een tweede plateau én een hoogwaardige technische infrastructuur.

De klemtoon ligt bij deze werken – ook budgettair – niet op de restauratie van de oude delen. Opmerkelijk is wel de interessante reconstructie van de oorspronkelijke kleurstelling van de zaal. Ook de voorgevel, met het monumentale timpaan 'Apollo en de muren van Parnassus' werd gesaneerd. In de publieke ruimten en het koetsenportaal aan de inkom daarentegen werd vrij los omgesprongen met het historisch erfgoed: het koetsenportaal bijvoorbeeld werd vrij onhandig met aluminium glaspuien dichtgebouwd om ruimte te winnen in de vestibule. Over de verschillen tussen de oorspronkelijke schildering van de lokalen en de huidige situatie – toch niet onbelangrijk in dit soort architectuur – vind je weinig terug. De inzet van de zuivere restauratiewerken hebben hier dan ook, naar het zich laat aanzien, minder te maken met een poging om het verleden inzichtelijk te maken, zoals in de opera, dan met de eenvoudige wens om een belangrijk en vertrouwd stadsgezicht te bewaren. Historische accuratesse weegt dan minder zwaar. Die relatieve vrijpostigheid is ook om een andere reden best te verantwoorden: het gebouw op zich is veel minder interessant dan de opera. Deze middelmatige neo-renaissance constructie van De Vigne kon trouwens ook bij de oprichting niet op laaiend enthousiasme rekenen. Ter verschoning van De Vigne

kan echter de lange voorgeschiedenis van het gebouw (De Vigne tekende heel wat verschillende plannen voor steeds andere locaties) en het verhoudingsgewijze kleine budget aangevoerd worden.

De echte reden van de huidige renovatie blijft voor de toeschouwer echter gedeels verborgen. Alle dienst ruimtes achter en rond de scène en de publieke ruimtes werden goed en zeer grondig vernieuwd. Onder het dak kwam een repetitieruimte, sanitaire ruimtes werden gerenoveerd, de toegankelijkheid werd verbeterd en de werking van de scène werd op talloze punten (o.a. met een grote aanpassing van ondertoneel en voorscène) bijgewerkt. Nadien werd een gebouw in de aanpalende Biezekapelstraat aangekocht. Daarin werd voor administratie en dramaturgie een behoorlijke huisvesting gekreëerd. De achterscène werd volledig ontmanteld (de oude decor-ateliers die er lagen verhuisden al) en op de vrijgekomen ruimte werden uitgebreide voorzieningen voor naai-ateliers, loges, artiestenfoyer, enzovoort aangelegd. Tenslotte werd ook het publieksfoyer van buiten af toegankelijk gemaakt door een buitentrap op de plaats waar vroeger directie en ticketterrie zat. Alle renovaties samen hebben ongeveer 340 miljoen gekost, beduidend minder dan de opera dus.

Minard

Al bij al blijft dus ook de KNS trouw aan het negentiende-eeuwse recept van het lijsttoneel. Bij de renovatie vanaf 1991 van de Minardschouwburg wilde het architectenbureau Luc D'Hooghe – Rose Werckx daarentegen meteen het hele concept van de schouwburg omgooien. Het gebouw zelf had op dat ogenblik al vele verbouwingen gekend. In Minards oorspronkelijke concept – als bouwheer, architect, eigenaar en exploitant diende hij de rentabiliteit in de gaten te houden – was de begane grond aan de Walpoortstraat, de huidige ingang, een koffiehuis. De publieke ingang bevond zich in de Korianderstraat, waar trappen omhoog voerden tot de parterre op de eerste etage. Later liet Jules Ledoux de zaal zakken tot straatniveau, en werd het koffiehuis de huidige vestibule. De zaal zelf werd van een nieuwe decoratie met veel gipsornamenten voorzien. Een laatste verbouwing ten slotte installeerde een eerste balkon. Het theater veranderde bij die verbouwingen ook van publiek: de nederlandstaligen zochten hun heil in de KNS

en een franstalig burgerlijk publiek kwam in de plaats. Nog later nam het volktheater van Romain Deconinck de zaal over. Tegen het einde van diens loopbaan was het gebouw totaal uitgeleefd en verwaarloosd. Bij onderzoek bleken de funderingen instabiel: ze moesten door grondinjectie opgekrikt worden. Het hele bouwblok aan de Korianderstraat en het scèneblok waren rijp voor de sloop.

De renovatie valt zo uiteen in twee delen: enerzijds een restauratie van de oude zaal, met zijn inkom, foyer en trappartijen aan de Walpoortstraat, en anderzijds een volledig nieuwe scène-ruimte en logeblok langs de Korianderstraat. Het merkwaardige bij deze renovatie is nu dat de vloer van de zaal doorloopt in de scènevloer, over de toneellijst heen. Hetzelfde geldt voor de balkons: de oude zaalbalkons lopen door in strenge, rechte betonnen balkons aan de scènezijde. Zo weer spiegelen de scène-ruimte en de zaal-ruimte elkaar op de grens van de oude toneellijst. Aan de ene zijde tref je de gipskrullen-esthetiek van het oude zaaltje, aan de andere de kale strengheid van grijze betonblokken. De stoelen, gemonteerd op ingenieuze, deels in de vloer te verzinken tribunes, staan aan beide zijden van deze lijst onafhankelijk van de stenen architectuur, en laten heel verschillende opstellingen toe. Alleen bij de oude balkons is de bestaande schikking uiteraard bewaard, al beoogden Dhooghe-Werckx aanvankelijk ook het verwijderen van het eerste balkon, om meer plaats te kunnen vrijmaken voor de nieuwe tribunes. Monumentenzorg stak hier echter een stokje voor.

In dit theater kan je 'en rond' spelen, twee tribunes tegenover elkaar opstellen, het oude zaaltje als decor gebruiken als het publiek op de 'scène' zit, of gewoon, zoals in Minards tijd, de hele zaal ontruimen om een bal te geven. Zelfs het klassieke lijsttoneel blijft mogelijk. Het negentiende-eeuwse perspectief van Ledoux wordt zo opgeheven of ontregeld. De dwingende bundeling van alle kijkersblikken op een onechte wereld aan gene zijde van de scène vervalt. De vraag is natuurlijk wat zo'n architecturale ingreep oplevert. In zijn openingsrede stelt Luc Dhooghe dat ze de weg opent om het verloren contact tussen de spelers en het publiek te herstellen. De droom van een nieuwe belevingsgemeenschap, met een omweggetje langs of zelfs door een architecturale ingreep, is natuurlijk een oude